సతి

ఆలమూరు రాజగోపాలరావుగారు బి. యె.

౧

రాధ

అక్కా! నీకాళ్ళసాక్షి- నాకడసారికోరిక ఒఖచోటుండి ఒఖచోట పెరిగాం. ఈతండ్రిలేనిగుడ్డు, కనుగాయ, నాకొడుకు- కాదు నీకొడుకు- ఇదుగో, ఇహనీఆధీనం పెంచుతాను అనుతల్లీ, తల్లిలేనిలోటుండదు అనుతల్లీ. నిశ్చింతతో, నిశ్చలాత్మతో ఇహ నాజీవాలువిడుస్తా అమ్మా! ఏకాకి, దిక్కులేని బిడ్డ, మీరే తల్లీతండ్రీ-

సత్య

అయ్యో, అమ్మా, నాగుండెపగిలిపోతూంది సుమా. నాహృదయంలో చిచ్చుపెడుతున్నావుసుమా. మమ్మల్ని నట్టేటముంచుతావా? నేజీవంగడపగలనా? ఇంత మోసమా?

రాధ

అక్కా! ఈశ్వరాజ్ఞ-ఏడవకు-నేనిహజీవించను-. నీపాదాలశరణు అదిగో అల్లాచూడు ఆతోట్టికేసి నాఆనందం, నాజీవితం, నాసర్వస్వం-ఇహనీఆధీనం-మతిమారుమాటాడకు- శలవు - వెళ్ళిపోతున్నా నమస్కారం

రాధకి మల్లీమాటలేదు. శ్వాసలెక్కువైపోయాయి ఎక్కిళ్ళుబలిశాయి, శ్లేష్మంచుట్టేసింది. కరచరణాలు చైతన్యంవిడిచాయి. నిశామధ్య మేఘపుటాలు చీల్చుకుంటూ బయటబడుతూన్న ఆనాటి అర్ధచంద్రుని కోరచూపుల్లో రాధముఖం దీపించిపోయింది. ఘర్మబిందువులు ముఖరేఖల్లోతాండవించాయి ఘణాఘణా గడియారం పన్నెండుకొట్టింది విశ్వనాధుడుగుండె గుభేలుమంది. ఆరోగిశరీరంలోనిహంస కళేబరాన్ని కదిపికుదించి ఒఖసారి ఎగిరిపారియింది ప్రేతాకృతి రాధ నావహించింది శరీరం వివర్ణమయింది రాధకట్టె మిగిలింది. కాని ఆజ్ఞానమయపుంజాలు, ఆఅనంత సంతోషాలు, ఆరాధవిశాలనేత్రాలు, ఆచుక్కల్లాంటి కళ్ళతో, ఏకుల్లాంటిచేతుల్తో, పొత్తిగుడ్డలెగరేసుకుంటూ నెత్తినవ్వులునవ్వుతూ వెత్తిఆటలాడుతూ నెత్తిఆనందంలో తేలి ఆడిపోతూన్న ఆ, తనకొడుకుకేసి తన అనంతుడికేసి అల్లాగే, అచంచలంగా సుప్రజ్వలితాలై, చూస్తూనే నిలబడిపోయాయి

పాపం విశ్వనాధు డోమూల కళ్ళప్పగించి నిర్విణ్ణుడై అల్లాగే చతికిలబడిపోయాడు. గోరుచుట్టుపై రోకలిపోటులాగ, తమ్ముడు చనిపోయి మూడునెల్లు తిరగలేదు, సరికదా మరదలు రాధకూడా తనసర్వస్వం తన కప్పగించి వెళ్లిపోయింది.

౨

ఏంలోటూలేదు తల్లిలేకపోతేనేం పెత్తల్లి, తల్లికన్నఎక్కువ. తనకికొడుకూలేదు,కూతుళ్లూలేరు. ఇహతనకి మరిదికొడుకన్న దిక్కెవరు? భర్త, విశ్వనాధుడు సరళుడు తనతమ్ముడికొడుకు తనకొడుకే అనుకున్నాడు అనంతుడిహతనకొడుకే అన్నాడు. సత్య, అనంతుడు రాధ ప్రతిబింబంఅంది లేదు, తన బింబమేనంది విశ్వనాధుడు అనంతుడు తన ప్రేమమూర్తిఅనుకున్నాడు తనసర్వస్వం అనుకున్నాడు.

అనంతంతల్లిదండ్రుల బొమ్మలైదు వందలిచ్చి పెద్దవిచేయించారు. సావిట్లో వీధిగుమ్మం పైన కట్టారు రోజూ పూలదండలేశేవారు విశ్వనాధుడు అనంతుడిడబ్బంతా కుర్రాడిపేర బాంకులోవేశాడు. అతని చిరాఅంతావిడతీశాడు అతని శిస్తంతా విడిగా ఉంచాడు అతని ఆస్తంతా అతనికేఉంచాడు. అనంతానికికావలసిన డబ్బంతాతనడబ్బులోంచే ఖర్చుపెట్టాడు. తనడబ్బూచివరికి అతనిదేనన్నాడు. ఇహ తనే అనంతం అనంతవే తను అన్నాడు

ఆదంపతులకి అనంతం అంటే ప్రేమపాశాలు మరింత మితిమీరిపోయాయి ఇహ అనంతానికి కాస్త రొంపపడితే గంటగంటకీ ముగ్గురుడాక్టర్లువచ్చేవారు.

పదిమందినరుసులు పనిచేసేవారు. పెత్తండ్రి అతనికి తోక్కుడుబండి కొన్నాడు. పండగపండగకీ బహుమతులిచ్చేవాడు. రోజూ కొనిపెట్టేవాడు. తనతోకూడా షికారుకుతీసికెళ్ళేవాడు అతనికి ప్రత్యేకం నలుగురునౌఖర్లనెట్టాడు చదువుకునే యీడొచ్చింది. అక్షరాభ్యాసంచేశారు పొద్దున్నాసాయంత్రం యిద్దరిద్దరు పంతుళ్లింటికొచ్చి "అఆలు" చెప్పిపోతుండేవారు బళ్ళోకతనుబండిమీద చమ్కీ కోటు తొడుక్కువెడుతూంటే, పలకో నౌకరు, గొడుగో నౌకరు, ముందో నౌకరు, వెనకో నౌకరు ఇల్లాగ్గా కేవలం దేవేంద్రునిమీద తొడకొట్టేటట్టు కనబడేవాడు తోడికుర్రాళ్ళంతా అతనితో బండివెనకాలవెళ్ళటం ఓగొప్పఅదృష్టంఅనుకునేవాళ్ళు ఓనాడేకారణం చేతన్నా అనంతం ఇంటికిరావటం ఆలస్యమైతే సత్యకళ్ళనీళ్ళెట్టుకుంటూ వీధిగుమ్మంమీదకూచునేది విశ్వనాధుడికి నెత్తెత్తి యిల్లిల్లూవెదికేవాడు

౩

అనంతుడు పెద్దవాడయాడు. మంచిచెడ్డలు తెలుసుకునే యీడొచ్చింది మెట్రిక్యులేషనుపాసయాడు. ఉన్నతవిద్య చదవమన్నారు ఇహవిద్య వద్దన్నాడు ఈవిద్యలో లాభంలేదన్నాడు. విద్యపుస్తకాల్లో లేదన్నాడు విద్య హృదయంలో నేపుడుతుందన్నాడు.

తనతండ్రి గల్లాపెట్టికావాలన్నాడు. వంశపారంపర్యమైన వ్యాపారం పునరుద్ధరించాలన్నాడు బజారులో కొట్టుపెట్టుకున్నాడు. చిన్నవర్తకం స్థాపించాడు. ఆలేతనవ్వులు తాండవించేపెదవిల్తో, తేనెలొలికేపలుకుల్తో నిర్మలపూరితమైన హృదయంతో షాపులోకూచుంటే ఊళ్ళోవాళ్ళంతా అనంతంయొక్క తండ్రిలేడన్నలోటు పోయిందన్నారు తనతోచదువుకున్న కుర్రవాళ్ళంతా తనదగ్గిరే కొనేవాళ్ళు ఊళ్ళో ఉద్యోగస్తులంతా అతన్నేపొగిడేవాళ్ళు. పుట్టుదరిద్రులైన బీదలంతా అతన్నేతలుచుకునేవాళ్ళు చూస్తూండగా ఆసుపుత్రుడు సులక్ష్మీపుత్రుడైపోయాడు తన తల్లిపేరో పుస్తకభాండాగారంకట్టించాడు. తనతండ్రి పేరోటోర్నమెంటు (Tournament) స్థాపించాడు. దేశంకోసం ఓసత్రంకట్టించాడు. తన పెత్తండ్రికి పెత్తల్లికి ఓమోటారు కొనిచ్చాడు ఊళ్ళోకి కొత్తగా దిగినవాళ్ళంతా ముందుగా అతని దర్శనంచేసేవారు ఊళ్ళోమీటింగంటే చిన్నవాడైనా తానే అధ్యక్షుడయేవాడు. పెద్దల్లోకీ పిన్నల్లోకీకూడా అనంతుడే బుద్ధిమంతుడయాడు సర్వం సలక్షణంగానేజరిగిపోయింది. అతనిదేయోగం, అతనిదేఅదృష్టం సిరిసంపదయితేనే గుత్తకుచ్చుకున్నాడు కాని అతనికున్నది ఒక టేవిచారం పాపం అతన్ని చిన్నప్పణ్ణుంచీ పెంచిపెద్దచేసిన ఆవృద్ధదంపతులకు వయస్సు మళ్ళిపోతూందిగదాఅని. పెద్దవాళ్ళయి పోతున్నారుగదాఅని వాళ్ళఋణం తానేలాతీర్చుకుంటానాఅని

౪

ఓనాటిసాయంత్రం, అనంతంమేడమీద అప్పుడే ఉదయిస్తూన్న చంద్రబింబాన్ని తిలకిస్తూనిలబడిపోయాడు ఒక్కసారి కన్నీళ్ళుతుడుచుకున్నాడు. భావిజీవితం ఇహాగడపటం తనతరం కాదనుకున్నాడు. సర్వంనిరాశాపూరితమనిభావించుకున్నాడు. వేనోళ్ళ దేవుళ్ళకు మొక్కుకున్నాడు మెల్లిగాలేచి కిందికి పోయాడు 'ఎల్లాఉంది' అనిఅక్కడున్న దాదినడిగాడు జ్వరంజారింది అంది.

అనంతానికి మట్టుకు తెలియదూ! పెద్దతనంలో పక్షవాతం, వయస్సుమళ్ళింది, మందులుపని చెయ్యనిస్థితి ఖిన్నవదనంతో ఆతల్లికేసి చూసుకుంటూ దీర్ఘాలోచనలో మునిగిపోయాడు. తల్లికదిలింది. అనంతా అని మూలుగుతూ కళ్ళుతెరిచింది 'అమ్మా'అని ఆత్రుతతో అనంతం మెల్లిగా పలకరించాడు "నాయనా, యిక్కడే ఉన్నావా?" అంది అనంతాన్ని దగ్గరగా కూచోమంది

"నాయనా! అనంతం! నేబతికుండా ఆకాస్తకార్యం అయిపోతే నాకళ్ళుచల్లబడతాయోయి. ఇదిగో నాకా రోగం ప్రవేశించింది. మీనాన్నకా అరవైదాటాయి ఇహవృద్ధులంమేమయిపోయాం. నువ్వా నీపట్టుమానెయ్యి. నేనన్నా యిహావెళ్ళేదాన్నే కాని

ఉండేదాన్ని కాదు నువ్వుకూడా ఓగృహస్థువై, భార్యతో యీయింట్లో తిరుగుతూంటే నాపుట్టుక పండుతుంది. ఎప్పుడడిగినా దేనికీతిరుగుచెప్పనివాడవు యీ విషయంలో పెట్టీపట్టుపడుతున్నావు చిన్నవాడవు. నీకు తెలియదు గృహస్థుధర్మం అయింతర్వాతేమత్తో ఆశ్రమం నామాటవిను. నీగెడ్డముట్టుకు బతిమాల్తా నా బొందిలో జీవాలుండగానే నువ్వోఓయింటివాడవై ఉంటూండటం నాకళ్ళతో చూస్తానా అని బెంగెట్టుకున్నా నానోవు ఫలిస్తుందాఅని ఉవ్విళ్ళూరుతున్నా నాయనా-నామాటవినవూ-'సరే' అనుబాబూ! నిన్ను బతిమాల్తా నాకు పోయేప్రాణాలొస్తాయి "అని సత్య దీనంగా వేడుకుంది. అనంతంమీద పాషాణంపడింది. కంఠం స్తంభించిపోయింది. నేత్రాలు స్వాధీనం తప్పాయి పెళ్ళిఖబురొచ్చినపుడల్లా ఎప్పుడూ ఏదో వంకపెట్టి తప్పించుకునేవాడు పెళ్ళి బానిసత్వానికి మొదటిమెట్టనుకునేవాడు. సుస్థిరబహ్మచర్యంతో అనంతసేవాసదనమై దేశదారిద్ర్యం బాప వలంతి కాదాఅని అతనిచిరీక్ష.

౫

స్వస్తతకుదిరింది కొంచంకాలు చెయ్యీ వచ్చాయి కానియింకా సంపూర్ణారోగ్యంలేదు. అయినాద్విగుణించిన బలంతో పందిళ్ళువేయించింది ఇంటికి రంగులు పూయించింది. అప్పడాలు, వడియాలు స్వయంగా పెట్టించింది ఇహమన్నాడే తనఅనంతం పెళ్ళికొడుకవుతాడు ఆమన్నాడెప్పుడొస్తుందా అని మొహం వాచిపోయింది కళ్ళు తెరుచుకుకూచుంది.

మన్నాడు విశ్వనాధుడు కచ్చేరీసావిట్లో రాశే శుభలేఖలు రాయిస్తున్నాడు కొనేవస్తువులు కొంటున్నాడు. వచ్చేజనం, పోయేజనం ఇళ్ళు కిటకిటలాడిపోతూంది

అనంతాన్ని పెళ్ళికొడుకుని చేస్తున్నారు. ఇల్లు ఘెళ్ళుమనిపోతూంది వీథిలోస్థంభాలుకనబడకుండా అరటిచెట్లుకట్టారు. ముందువాకిట్లో పెద్దరుగుమీదబాండు, బుల్లరుగుమీదసన్నాయి, పెద్దవసారాలోగనసెట్టు, ప్రక్కవసారాలో పాటకచ్చేరీ ప్రతిధ్వనించి పోతున్నాయి. ఇన్ని ధ్వనులూ మిళావై యింటికప్పెగరకొడుతూన్నా మధ్యసావిట్లోంచి గ్రామఫోనుమాత్రం "ఏదీగతి నాకు" అనకమానలేదు. ఇహఊళ్ళో ఆడపురుగు పేరుచెప్పి యావద్విసిష్ఠజనం చంటిపిల్లలదేఖీ, ముత్తైదులు రాజమార్గాన్నీ—పూర్వసువాసినులు దొడ్డిగుమ్మాన్నీ యిల్లు ముట్టడేశారు.

సత్య ఆపచ్చనిపండు తెల్లగపాలినతములపాకు, నిండైన్న మొహాన్ని స్ఫుటమైనకుంకుంతో శరీరస్థితి మఱచి స్వస్తత తెచ్చుకొని, సుస్మితవదనంతో, పొంగిపొరలే సంతోషతరంగాలతో స్వయంగావచ్చి, ముత్తైదుల నాదరిస్తూ, రాని వారికోస మెదురుచూస్తూ నిలబడిఉంది

నేడు సత్య నోము ఫలించింది ఒకకంటిలో ఆనందబాష్పం, ఇంకోకంటిలో రాధకన్నీరు ఓకంటిలోనాటిప్రొద్దున్న తన అనంతానికి తానుస్వయంగా దీవించి నెత్తిని చారెట్టానసేగర్వం, రొండోకంటిలో ఆనాటిరాత్రి రాధరంగం. ఒకకంటిలో జయభేరి, మరోకంటిలో తీరనిలోటు

సరే పసుపుకొట్టటం పూర్తయింది. అనంతనాధుడు పెళ్ళికొడుకయాడు పడుచులు మంగళహారతన్నారు. మంగళహారతి పళ్ళెంపట్టారు. మంగళహారతిపాడారు. అనంతంలేచాడు తల్లికినమస్కారం చేశాడు. తల్లి మనసారదీవించుతూ తన్నుతాను మఱచిపోయింది అనంతం తండ్రికోసం సావిట్లోకెళ్ళాడు-నమస్కారంచేస్తున్నాడు ఇంట్లో గొల్లుమన్నారు యావజ్జనం. ఇంట్లోకంతాపరిగెత్తారు సత్య స్మృతి తప్పింది. నేలబడింది. రొండోదెబ్బ పక్షవాతందెబ్బ వచ్చింది ఆమె నెత్తినడింది కరచరణాలు స్వాధీనం తప్పాయి. నోరుపడింది. అనంతాన్ని విశ్వనాధుడి కప్పజెప్పింది చేతిలో చెయ్యోయించుకుంది. నమస్కారం చేసింది ఆత్మచాలించింది.

మన్నాడు. వీథులు బుకాక్కమయమైపోయాయి. పసుపుకుంఖాల్తోనిండాయి పూలగుత్తుల్తోదొల్లాయి. ఐనోతనంతో పసుపుకుంఖాల్తో, పునిస్త్రీమయంతో ఆయింట్లోంచి, ఆవీథిలోంచి, ఆలోకంలోంచి, సత్య

వెళ్ళిపోయింది. పాపం, కళ్ళనికాటుక, కాళ్ళని పారాణి చేతిలోఅగ్గికుండ ఆఅనంతుడిస్థితి. మరి ఆవృద్ధుడో?

౬

ఇహ అనంతానికిదిక్కెవ్వరు? సర్వంప్రపంచం మిథ్యామయమనిపించింది. వర్తకం అంటే విరక్తి ఇల్లంటేభయం, బంధువులంటేవిషం అనిపించింది. చివరికి విరక్తిభావం, ఆనిశ్చలాత్మ నావహించింది రాను రాను సంధ్యారుణకిరణాల్లో "సెలయేటిమిలమిలల్లో, చిగురాకుదొంతరల్లో" ఆశామూర్తి తాండవించింది కన్నీటివరదల్తో ప్రశాంతప్రవాహాలునించాడు నిర్విణ్ణచైతన్యంతో ఆకాశరాగాలు విన్నాడు. వర్తకం విడిచాడు. పుస్తకాలుతోశాడు భాగ్యభోగాల నేలతన్నాడు ఆత్మకు శాంతికావాలన్నాడు దేశం చూడాలన్నాడు యాత్రన్నాడు సెలవిమ్మన్నాడు. తండ్రినివిడిచాడు. వెళ్ళిపోయాడు

ఒకప్రక్క భార్యామరణం రెండోప్రక్క తన నేత్రజ్యోతి, మనోమూర్తి, తనగుండెకాయ, తనకుడిచెయ్యి అనంతంవియోగం. ఆవిశ్వనాధుడిస్థితి భయంకరమైపోయింది ఇంట్లో యెక్కడచూచినా తిమ్మిడి మూల్గు, రాధప్రార్థన, సత్యమోకరింపులు. వాకలెక్కితే శవాలదండు బీభత్సదృశ్యం ఇది, ఆతండ్రి గతి ఆవిశ్వనాధునిగతి తానిహజీవించనన్నాడు జీవించకూడదనుకున్నాడు మరణం నిర్దయురాలన్నాడు ముందుగతి, తాడో, గొయ్యో, విషమో అని నిశ్చయించుకున్నాడు.

౭

కాలగర్భంలో ఏళ్లుదాగిపోయాయి కొత్తలుపాతలయాయి, పాతలుకొత్తలయిపోతున్నాయి మొగాడు- ధనంకలవాడు అది ఆట్టేపాడగరీకాదు పొట్టిదీకాదు మరీసుందరీ, బొత్తిగాకురూపీ కాదు, లావుకాదూ, సన్నంకాదు పడవజనంతో దిగకపోయినా, కేవలం ఏకాకీకాదు, పుస్తకాలుచదవకపోయినా అక్షరాలాను మాలట్టకలదు. ఎదిగినపిల్ల, ఇహనేం అన్నిహంగులూ కుదిరాయి. పెళ్ళికూతురు ఘనందుగాఉంది. తాంబూలాలుచ్చుకున్నారు తక్షణంలేకపోయినా, అవసరమైవేగ్యలికిమల్లే అవసరముహోర్తాలు పెట్టొచ్చనన్నారు మన్నాడే ముహూర్తం. తనింట్లోనేపెళ్ళి. అరవైఏళ్ళ ముసలాడైతేనేం, చూస్తుండగా నవమన్మధుడైపోయాడు ఘెళ్ళుమంటూ పెళ్ళయింది. మూడుముళ్ళూపడ్డాయి విశ్వనాధు డోప్రణయపార్వతిని సంపాయించాడు పదహార్రోజులపండగెళ్ళకుండానే పచ్చఉత్తరంవచ్చింది మూడోనాడే అమ్మాయి కాపరానికొచ్చింది ఇహవిశ్వనాధుడు డబ్బుఖర్చయిపోతోందని దాసివాళ్ళనితగ్గించాడు ఇంట్లోగుమ్మాలు మార్చి గుమ్మాలెట్టించాడు కిటికీలుతీయించి కిటికీలెట్టించాడు ప్రహారీగోడ కొంచంపల్లమైనట్టు అనుమానంతోచి మరిరెండు గజాలెత్తించాడు.

ఏడాది తిరగకుండా రంగునకొడుకుట్టాడు. ఇంకయే జన్మఫలించిందనుకున్నాడు ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి అన్నాడు తన స్నేహితులందర్ని జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు బంధువులందర్నిఏరాడు వంశవృక్షాలు వెదికాడు. ఎక్కడున్నజ్ఞాతుల్ని లిష్టురాశాడు. స్నేహితులికి బంధువులికీ శుభలేఖలంపాడు జ్ఞాతులందరికీ ఒకవేళ అందవేమో అని రిజిష్టరీశుభలేఖలంపాడు భారశాలొచ్చింది. దివ్యమైననక్షత్రం దివ్యమైనజాతకం అయినాఒకసారి నూన్లో మొహంచూసుకున్నాడు. అబ్బాయికి ఒడుదుడుకులేంలేకుండా నిత్యం సూర్యనమస్కారాలు, నవగ్రహజపం మొదలెట్టించాడు

౮

ఏళ్ళుగడిచాయి ఒకనాటిసాయంకాలం సంధ్యాకాలం. సంధ్యాకాంతులు విదజల్లుతున్నాడు సూర్యుడు తన తులసి కలంకారాలుచేసి కోటదగ్గర కొడుకునాడిస్తూ పార్వతికూర్చుంది విశ్వనాధుడు ఆపూజలకీ అలంకారాలకీ ఎంత ఖర్చుఅయిందా అని జాపితావేసుకుంటున్నాడు. చూస్తుండగా ఆవిశ్వనాధుడికన్ను ఆజాపితామీదనుంచి, ఊళ్ళో పొలాలమీదనుంచి, ఇంట్లోయినప్పెట్టిమీదుగా బాంకులోఉన్న అనంతం

ఆస్థిమీదకిపోయింది అయ్యో అనంతంఅనుకున్నాడు. ఇంకెక్కడి అనంతం, అనుకున్నాడు. ఇహ అనంతం కనపడ్డేమోఅనుకున్నాడు. కనపడకపోవటమేబాగనుకున్నాడు కనపడకూడదనుకున్నాడు అతనాస్థంతా తనదే అనుకున్నాడు. తనకూనదేఅన్నాడు.

ఇంతలో వీథితలుపుచప్పుడయింది గబగబాపరుగెత్తుకెళ్ళి విశ్వనాథం తలుపుతీశాడు ఎదురగా ఒకవ్యక్తి. అరమోడ్పుకలిగిన నయనాలతో, కోణంతేరి ఛాతీపై వేళ్ళాడుతూన్నగడ్డంతో కాషాయవస్త్రాలతో ఎదుట నిలబడ్డాడు ఈభైరాగి ముష్టాడు ఏం కొంపముంచుతాడోఅని, విశ్వనాథుడు పొమ్మంటూ తలుపేసుకోబోయాడు చిరకాలానికి కలిగిన తనతండ్రి పునర్దర్శనంచేత ఆవిశాలనేత్రాల్లోంచి, ఆదీపాల్లోంచి మంచిముత్యాలదొంతర్లురాలాయి. ఆవిశ్వనాథుడు కాళ్ళమీదపడ్డాయి 'అయ్యో నాఅనంతవేనా' అని విశ్వనాథుడు నిర్విణ్ణుడైపోయాడు. కాని గుండె ఝల్లుమంది. ఏదో కడుపులో బాధనిపించింది.

౯

పార్వతి

నాయనా! అనంతం! నేను నీతల్లినికానూ. నేను నీసత్యవంటిదాన్నికానూ నామాటవినవూ, నన్నుమన్నించవూ? నాకుకల్లో కనబడిందోయి. నాకళ్ళపై పడిందోయి. నిన్ను బతిమాలమందోయి

అనంతం

అయ్యో, తల్లీ! ఇంకా నాకు వివాహవా, పెళ్ళా అటుచూడు, ఆప్రపంచంకేసి, ఆదిక్కుమాలిన ప్రపంచంకేసి ఆఅనాథకూనలకేసి, ఆగర్భదరిద్రులకేసి, చినికివాలికలైన చీనికలతో, ఎండవానలకి తడిసి, రోగాలకి పుట్టిళ్ళై, మృత్యుదేవతకి నిత్యనైవేద్యాలై పోతూన్న ఆదీనతనయులకేసిచూడు. ఆభూదేవినిచూడు. ఆదేశమాత కన్నీళ్ళుచూడు, అమ్మా, ఇంకానాకు పెళ్ళా? సంసారమా?

పార్వతి

నాయనా! అనంతా! నాఒఖమాట

అనిఏదో ప్రాణావసరమైన ముక్క చెప్పబోతుండగా ఇంట్లోంచి విశ్వనాథుడిగర్జన వినపడింది. పార్వతి చెప్పకుండానే వెళ్ళిపోయింది.

౧౦

జోకొడుతూ, లాలిపాటలుపాడుతూ, తనపూర్వజన్మపూజాఫలితం అనిఅనుకుంటూ పార్వతి తనకొడుకుఉయ్యాలప్రక్కని కూచొని తన్నితాను మరచిపోయింది, కాని ఆనాడేదో పార్వతికి హృదయంలో మాత్రం ఆందోళనగాలేకపోలేదు మనసుపరిపరివిధాల పోయింది మనస్సెక్కడకో పరిగెత్తుకుపోతూన్నట్టనిపించింది తనకళ్ళు ఆతనగదిలోని సీతారాములవనవాసంపరంమీదికి, సావిత్రీసత్యవంతుల్లోకి, చివరికి తనదోడ్లోని తనతులిసిమీదికి పాకిపోయాయి. ఒకసారిగా ఆతల్లికళ్ళు కడవలైపోయాయి

“అమ్మా! తల్లీ! ఓతులిసీ! నీవే నాకుదిక్కు, నాపసుపుకుంఖాల భారంనీది, నాపాతివ్రత్యధర్మఫలం నీఆశీర్వచనం, నాఅయిదోతనం నీకడుపుచలవ, ఏకష్టాలులేకుండా నాసంసారం నీఆధీనంసుమా, నీవే నాదిక్కుసుమా —ఆఅదరిపాటునడకలు, ఆవినుగుదలచూపులు, ఆసహింపలేని ఆవేదనలు, ఆపలవరింతలు, ఆపిల్లి నడకులు, ఆచేతిదులుపులు, ఆఉలికిపాటుచూపులు,—అమ్మా తులసీ, నాగుండె తరిగిపోస్తున్నాయిసుమా - నా సం సా రా న్నే ఘోరపాతకంలోకి_”

ఇంతలో విశ్వనాథుడు తలుపుతీసుకొచ్చాడు. ఎన్నడులేంది ఏమో పార్వతిశరీరం మంచుగడ్డయిపోయింది తెల్లబోయిచూచింది రంగున విశ్వనాథుని దృష్టి ఆకొడుకేసితిరిగింది ఆనిండునిద్రలోఉన్నకూన ఓచిన్ననవ్వునవ్వాడు ఎందుకు? తన తండ్రినిచూశా? తల్లినిచూశా? లేక రానున్న సిరిసందలనుచూశా? ఏమో! ఆపసికుంకలోని నిర్మలాత్మకెఱుక. కాని విశ్వనాథునికో కుడిభుజంఅదరింది, కుడికన్నుకదిలింది. కాని గుండెమాత్రం ఘుల్లుమంది అయితే ధైర్యంతో శయ్యాచేరాడు మంత్రించినట్లు నిద్రపోయాడు.

౧౧

రాత్రి పన్నెండుకొట్టింది. చరాచరాలు ఒళ్ళుమరచాయి ప్రకృతి మౌనాకృతివహించింది కాని విశ్వనాథుడో మెల్లగా లేచాడు. తలుపుదగ్గిరగా

వేశాడు అడుగులెక్కబెట్టుకుంటూ-పిల్లిలాగ-మూడంగల్లో - మేడమీదికి - అనంతంగదిలోకిచేరాడు

నిమషంగడిచింది 'అమ్మో' అనికేకవినిపించింది పార్వతి తుళ్ళిపడిలేచింది పిల్లడు నిద్రల్లోనేఉన్నాడు భర్తలేడు చంకని కుర్రాణ్ణేసుకు ఒక్క అడుగులో గదిలోంచి మేడమీద కురికింది చిమ్మిలిగొట్టంతో వసంతంకొట్టినట్టు భర్తశరీరం తడిసిఉంది నేత్రాల్లో నెత్తిచూపడింది పార్వతి కంఠం చుట్టేసుకున్నాడు. పార్వతికళ్ళు చీకట్లు కమ్మిపోతున్నాయి విశ్వనాధుడు "అమ్మా! రాధా! క్రూరుణ్ణి నేబతకనమ్మోయి" అంటూ ఆకత్తి తనగుండెల్లోకి ధైర్యంతప్పి గురిచూసుకోపోయాడు చట్టున ఆకత్తిని అతనిచేతుల్లోంచి లాక్కుంటూనే పార్వతి నేలకూలిపోయింది చుట్టుపట్లవాళ్ళులేచారు దొడ్డిదార్ని నిమషంలో విశ్వనాధుడు మాయమైపోయాడు ఇరుగుపొరుగు యిల్లుచుట్టేశారు తలుపుతట్టేరు బద్దలుకొట్టారు ఉతకలెత్తారు ఇంట్లోప్రవేశించారు పోలీసువచ్చారు శవాన్ని స్వాధీనపరచుకున్నారు పార్వతిని ఎరస్టుచేశారు

౧౨

కచ్చేరీ కిటకిటలాడిపోతూంది జనం క్రిక్కిరిసిపోయారు ప్లీడర్లుబలాబలాలు చూసుకుంటున్నారు సాక్షుల వాఙ్మూలాలు పూర్తవుతున్నాయి కేసుబలమైపోతూంది నేరంమోపైపోయింది విశ్వనాధుడు పార్వతీ యీఖూనీకి కారణమని తేలింది కాని విశ్వనాధుడా లేక పార్వతా నిజంగా అనంతాన్ని పొడిచింది అనిప్రశ్న పార్వతే అనంతాన్నిచంపిందని పబ్లిక్ప్రాసిక్యూటరువాదన కాదు విశ్వనాధుడేస్వార్థపరుడై, డబ్బుకోసమని, ఆఅనంతాని, తమ్ముడికొడుకును ఖూనీచేసెనని ప్లీడరువాదన. ఇద్దరూకలిసే అతన్నిచంపారని జడ్జీతటపటాయింపు తాను నిర్దోషిననీ పార్వతే కత్తితో అనంతాన్ని పొడవబోతూంటే తానడ్డపడ్డాననీ, వృద్ధుడైనతనను పార్వతే గెంటిపారేసి అనంతాన్ని ఖూనీచేసిందని, ఆరక్తంచిమ్మి తన యిల్లూపళ్ళూ తడవగా పార్వతి తన్నుకూడా చంపుతుందేమోనని భయపడి పారిపోయాననీ ఆపైన తన్నిపోలీసు ఖైదుచేయటంతప్ప తనకు మరేసంగతీ తెలియదనీ నిర్దోషిననీ పార్వతే దోషిఅనీ విశ్వనాధుడు చెప్పాడు.

ఇహమిగిలింది పార్వతివాఙ్మూలం. ఆ పరిస్థితి హృదయభేద్యం ఎదుట అరదండములతో తనభర్త చంకని పాలులేక తనతో కారాగృహంలోకృశించి, నీరసించినబిడ్డ ముందుమృత్యువు వెనుక తననాధుని మఱచి తినమృత్యువుని నేలతన్ని, మానమువీడి, అనాధయై కొడుకును బానిసచేసి, విధితప్పిజీవింపనావ్వాన మిచ్చుచున్నజీవన్మరణం పార్వతి నిలువున నీరైన చలువరాతిబొమ్మ. సతీత్వంప్రజ్వరిల్లు కళ్ళతో ఉరికంబములకువ్రేళ్ళూరుతూన్నత్యాగి ఆశిలామూర్తి చైతన్యాకృతితో చేమోడ్చి లేచినిలిచింది. కన్గవలలోని కన్నీళ్ళ కడవలచీల్చి నేలచిమ్మింది నిరాశ, భ్రాంతి, గద్గద, అనంతానందం ఒక్కసారిగా నామెనావహించాయి. ఇహ మరణామరణములు ఆమెవాగ్ధాటిపై నాధారమయాయి. "నేను దోషిని, అనంతుని మరణమునకు నేను మూలకారణం నేనుపునాది నన్నుచంపుడు" అనుమాట లామెనోటినుండి వెలువడ్డాయి వాఙ్మూలాలు పూర్తయాయి. నేరంమోపయింది విశ్వనాధుడు నేలచూస్తూ నిలబడ్డాడు ఇహ జడ్జీ జూరర్లు కూచున్నారు. ఒకరు అవునన్నారు. ఇంకొకరు కాదన్నారు. చివరికి పండా పచ్చా అనే న్యాయంపై పార్వతి జీవాలాధారమయాయి జడ్జీకి తోచిందికాదు చీట్లేశాడు "పార్వతిదోషి, చచ్చువరకు ఉరి" అని శాసించాడు. విశ్వనాధుడు కదల్లేదు. అల్లాగేనుంచున్నాడు.

౧౩

నాడు పన్నెండుగంటలకి పార్వతి ఉరితీయబడును. అగ్గిలేక నిప్పులు చెఱుగుతూంది గ్రీష్మయెండ కటికి కంకర్రాళ్ళపై పార్వతిని అరదండాల్తో నడిపించుకుపోయారు ఉరిస్తంభంచేరింది పార్వతి కడసారి కోరిక ఒకకోరిక తననాధుడు, విశ్వనాధునిదర్శనం తప్ప మరితరమామె మనస్సులోలేదు. విశ్వనాధుడు నేలచూపుల్తో వచ్చాడు. పార్వతి తన మెళ్ళోని కానులదండ తననాధుని మెళ్ళోవేసింది. కొనుకుని

కడసారి ఒకముద్దు పెట్టుకుంది. భర్తచంకని జేర్చి, భర్తపాదాలికి నమస్కారంచేసింది. పాదధూళి నొసట నుంచుకుంది. ఉరిస్థంభమెక్కింది అంతవరకూ ఎండ దెబ్బకి సొమ్మసిలి నిద్రించుచున్న కుర్రాడు లేచాడు తల్లినిచూశాడు కాళ్ళుచేతులూ తన్నుకున్నాడు 'అమ్మా అమ్మా' అనిఏడిచాడు విశ్వనాథుడు కదల్లేదు. అల్లాగే ఉన్నాడు. మొదటిగంటయింది. తీర్మానం చదవటమయింది బైబిలుచదవటమయింది కుర్రాడు గుక్కపట్టాడు. విశ్వనాథుడు కదల్లేదు. అల్లాగేఉన్నాడు. రెండోగంటయింది. పార్వతి ముఖానికి నల్లగుడ్డకట్టారు. ఉరితాళ్ళు సిద్ధంగా లాగి పట్టారు. విశ్వనాథుడు కదల్లేదు అల్లాగేఉన్నాడు ఘణఘణా పన్నెండుకొట్టారు తాళ్ళులాగేశారు పార్వతి నమస్కారం చేస్తూ ప్రాణంవిడిచింది. కుర్రాడు జారి కిందపడ్డాడు. వివర్ణుడైపోయాడు. విశ్వనాథుడల్లాగే నిలబడిపోయాడు.

కన్నీరు

శ్రీమతి పైడిమర్రి సీతాదేవిగారు

కవి

ఉవిద! రాలుకరగన్ యేలవిలపించె
దీవు? యొంటివైరేయిని దీనముగను?
బందుగుల్ లేరె? మిత్రులు బాసిరేమొ?
హృదయకవాటమ్ము తెరచి యాదరమున
నాహృదయతాపమ్ముపో! నాతిచెపుమ!
యువతి! భవదీయరుధిరంబు యుష్ణమయ్యె
ఈషవోయినస్త్రీవోలె వెతనుజెంది,
యేల, నీస్ఫురద్రూపంబు నిట్లు యడవి
గాచు వెన్నెలభాతి చేజూచుటమ్మ?

యువతి

ఆర్య! యేమనిపల్కుదునయ్య నాదు
చరిత విన్న నేహృదయంబు కరుగకుండు?
సంఘసంస్కారులెంతేని సాకుగాంచ్రదు
చెప్పుదురుగాని, యేరునుచేయరయ్య!
మంచిచెడ్డలనెరుగను మన్ననెరుగ
కష్టసుఖములగ్రహింపగాను చాల
దీను,నిండగాలేదు పదేండ్లు—నిజము
ధవునిగోల్పోవునాటికి, యీధరణినిట్లు
యష్టకష్టములంజెందు యధమురాల!
తరుణినౌ నాకు సంఘానపరువులేదు

పుణ్యభామినుల్ నన్‌జూచి బొగులుచుంద్రు
ఐహికసౌఖ్యంబు నేనింక యుండబోను
బానిసట్లుహృద్వేదనన్ ద్రమ్గిపోదు
కట్ట! యీఘోరసంఘంబు నెట్టులోర్తు
జీవయాత్రను బంధనల్ చేతగ్రుంగి
నాదుదుఃఖంబు జవిజూచు నాతులిలను
యశ్రుధారలవరుసల, యనయమిట్లు
కార్చి కన్నీటికాల్వచే యార్చితీర్చి
యున్నసౌఖ్యసాధంబుల నూడ్చివేయ
తగులు మాయుసురందరి దంపతులను.

కవి

భయముబోద్రోలి యెల్లనిబాధ లుపశ
మింపజేసుకోజూతువేని పతితులయి
యున్ననీబోటివారలు యొప్పిదముగ,
గైకొనుడు మీకిష్టులౌ కాంతులవని.

యువతి

ఏమియదృష్టమోగాని నేను గాంచి
తయ్య—నీయట్టివారల—ననఘ—యెల్ల
కాల మిట్టిపుణ్యపురుషు లేలకాంచ
రాదు కరుణ మాబోటి యువిదల—వెన్న
శోభగాంచదు సంఘంబుసుఖములేక.